

РЕЦЕНЗІЯ

**кандидата економічних наук, доцента,
доцента кафедри менеджменту, публічного управління та персоналу
Західноукраїнського національного університету
Крисько Жанни Леонідівни
на дисертаційну роботу Флиса Віктора Романовича
на тему «Планування та техніко-економічне обґрунтування ефективності
використання матеріальних ресурсів»,
подану до захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі
знань 07 «Управління та адміністрування» за спеціальністю
073 «Менеджмент»**

1. Актуальність обраної теми.

Трансформаційні процеси в національній економіці супроводжуються посиленням конкуренції, зростанням вартості ресурсів, нестабільністю зовнішнього середовища та необхідністю технологічної модернізації виробництва. За таких умов підвищується роль ефективного використання матеріальних ресурсів, оскільки саме вони значною мірою визначають рівень витрат, конкурентоспроможність і фінансову стійкість підприємств.

В умовах воєнного стану та майбутньої повоєнної відбудови України проблема раціонального використання ресурсного потенціалу стає особливо актуальною, адже від ефективності управління матеріальними ресурсами залежить здатність підприємств забезпечувати безперервність виробничих процесів та адаптуватися до нових викликів розвитку.

Особливої актуальності ця проблематика набуває для підприємств цементної промисловості, діяльність яких характеризується високою матеріаломісткістю виробництва, що зумовлює необхідність удосконалення планування та техніко-економічного обґрунтування ефективності використання матеріальних ресурсів.

Відтак, дисертаційне дослідження Флиса Віктора Романовича має науково-

практичну цінність, є актуальним та перспективним для подальшого розвитку теоретико-методичних засад планування та техніко-економічного обґрунтування ефективності використання матеріальних ресурсів промислових підприємств.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, та їх достовірність.

Аналіз змісту дисертаційної роботи дає підстави констатувати, що автором правильно визначено об'єкт, предмет, мету та завдання дослідження, що забезпечило логічну побудову роботи й послідовне вирішення поставлених наукових завдань. Досягнення мети підтверджується отриманими науковими результатами, сформульованими висновками та практичними рекомендаціями, які достатньою мірою відображені у 10 наукових публікаціях автора, з яких 5 висвітлюють основні результати дисертаційного дослідження, а 5 мають апробаційний характер.

Дисертація Флиса Володимира Романовича характеризується цілісністю наукової концепції, належним рівнем теоретичного опрацювання проблематики та аргументованістю авторської позиції.

Структура дисертаційної роботи є логічною та внутрішньо узгодженою. Послідовність викладення матеріалу забезпечує цілісне розкриття теми дослідження, а зміст кожного розділу підпорядкований реалізації поставленої мети та виконанню визначених завдань.

3. Оцінка змісту та завершеності дисертації.

Сформульовані у дисертаційній роботі наукові положення, висновки та рекомендації ґрунтуються на теоретико-методологічних засадах науки менеджменту, сучасних концепціях управління матеріальними ресурсами, результатах критичного аналізу праць вітчизняних і зарубіжних учених, а також на використанні комплексу загальнонаукових і спеціальних методів дослідження.

Обґрунтованість і достовірність одержаних результатів підтверджуються достатньою інформаційною базою дослідження, використанням сучасного методичного інструментарію, логічною послідовністю викладення матеріалу та відповідністю сформульованих висновків визначеним завданням.

Поставлена у дисертаційній роботі мета, що полягає у розвитку теоретико-методичних засад планування та техніко-економічного обґрунтування ефективності використання матеріальних ресурсів підприємств, а також розробленні практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності управління матеріальними ресурсами промислових підприємств, у процесі дослідження досягнута.

Реалізації поставленої мети сприяла логічна структура дисертації, у якій послідовно розкрито теоретичні засади досліджуваної проблеми, проведено аналіз ефективності використання матеріальних ресурсів підприємств цементної промисловості та запропоновано методичні підходи до вдосконалення процесів їх планування, оцінювання й техніко-економічного обґрунтування.

Загалом отримані результати характеризуються належним рівнем наукової обґрунтованості, аргументованості та достовірності. Вони базуються на детальному аналізі теоретичних досліджень та практичних напрацювань.

У першому розділі «Теоретичні основи планування та техніко-економічного обґрунтування ефективності використання матеріальних ресурсів» (с. 27-85) досліджено теоретичні засади управління матеріальними ресурсами підприємства, здійснено критичний аналіз наукових підходів до визначення їх економічної сутності, систематизовано існуючі та запропоновано розширення класифікаційних ознак матеріальних ресурсів. Обґрунтовано їх роль у формуванні виробничого потенціалу та забезпеченні конкурентоспроможності підприємства. Узагальнено теоретико-концептуальні засади забезпечення ефективності використання матеріальних ресурсів, систематизовано методичні підходи до оцінювання ефективності їх використання та визначено основні чинники, що впливають на рівень ресурсної ефективності підприємств.

У другому розділі «Методичне забезпечення планування та техніко-економічного обґрунтування ефективності використання матеріальних ресурсів»

(с. 86-155) удосконалено методичні підходи до оцінювання ефективності використання матеріальних ресурсів підприємств цементної промисловості. Проведено аналіз параметрів функціонування та розвитку підприємств галузі, проаналізовано особливості використання їх ресурсного потенціалу та визначено чинники впливу на ефективність використання матеріальних ресурсів. Запропоновано систему показників комплексного оцінювання ресурсної ефективності, що поєднує виробничі, економічні та фінансові характеристики діяльності підприємства. Здійснено порівняльний аналіз діяльності ПрАТ «Івано-Франківськцемент» та АТ «Подільський цемент», обґрунтовано використання інтегрального підходу до оцінювання рівня їх розвитку та запропоновано побудову матриці «Динаміка-Перевага» для визначення конкурентних позицій і стратегічних перспектив розвитку підприємств. Удосконалено підходи до аналізування ефективності використання матеріальних ресурсів на основі застосування методу пайової динаміки та комплексного врахування виробничих, фінансово-економічних і ресурсних показників діяльності підприємств.

У третьому розділі «Напрями вдосконалення планування та техніко-економічного обґрунтування ефективності використання матеріальних ресурсів» (с. 156-191) розроблено практичні рекомендації щодо підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів на підприємствах цементної промисловості. Удосконалено методичний підхід до оцінювання забезпеченості підприємств матеріальними ресурсами та ефективності їх використання шляхом доповнення системи оцінювання показниками управлінського характеру, призначеними для контролю матеріальних потоків і виробничих запасів. Проведено апробацію запропонованих підходів на матеріалах ПрАТ «Івано-Франківськцемент» та АТ «Подільський цемент», що дозволило виявити тенденції зміни матеріаломісткості продукції, оцінити вплив окремих факторів на ефективність використання матеріальних ресурсів і визначити резерви її підвищення. Значну увагу приділено техніко-економічному обґрунтуванню управлінських рішень щодо оптимізації використання матеріальних ресурсів, визначенню напрямів зниження матеріаломісткості продукції, удосконаленню системи нормування та

управління виробничими запасами, що сприятиме підвищенню конкурентоспроможності та стійкості розвитку підприємств цементної галузі.

Усі наведені в дисертаційній роботі рисунки і таблиці змістовні, мають пояснення та обґрунтування. Ґрунтовність наукових положень, висновків і практичних рекомендацій, сформульованих у дисертації, визначається комплексним аналізом нормативно-правових актів та інших офіційних документів, а також застосуванням низки загальнонаукових і спеціальних методів дослідження.

Для виконання поставлених завдань автором використано комплекс загальнонаукових і спеціальних економічних методів дослідження, що забезпечило всебічне вивчення процесів планування та техніко-економічного обґрунтування ефективності використання матеріальних ресурсів підприємств. Системний і структурно-функціональний підходи застосовано для дослідження управління матеріальними ресурсами як цілісної системи, що дало змогу узагальнити наукові підходи до визначення їх сутності, сформувати концептуальні засади організації процесу планування та обґрунтувати ефективність використання ресурсного потенціалу підприємств. Економіко-статистичні методи, зокрема структурний, динамічний і порівняльний аналіз, використано для дослідження тенденцій використання матеріальних ресурсів, оцінювання рівня ефективності їх використання та виявлення чинників, що впливають на ресурсоспоживання підприємств. Методи економіко-математичного моделювання й аналітичного оцінювання використано для удосконалення методичного інструментарію техніко-економічного обґрунтування ефективності використання матеріальних ресурсів, побудови системи показників їх оцінювання та розроблення прогнозних моделей ресурсоспоживання. Методи прогнозування, стратегічного аналізу та узагальнення застосовано для обґрунтування напрямів удосконалення планування матеріальних ресурсів, підвищення ефективності їх використання та оптимізації структури матеріальних витрат підприємств.

Інформаційну та фактологічну основу дослідження становили законодавчі й нормативно-правові акти України, офіційні статистичні та аналітичні

матеріали, фінансова і виробнича звітність промислових підприємств, результати наукових досліджень вітчизняних і зарубіжних учених з проблем управління матеріальними ресурсами, планування виробничої діяльності, техніко-економічного обґрунтування управлінських рішень і підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу підприємств.

Статистичну базу дослідження сформовано на основі даних Державної служби статистики України, фінансової та виробничої звітності ПрАТ «Івано-Франківськцемент» і АТ «Подільський цемент», а також матеріалів, отриманих у процесі практичної діяльності зазначених підприємств, що забезпечило достовірність проведених аналітичних розрахунків та обґрунтованість сформульованих висновків і рекомендацій.

Поставлені автором завдання є логічно взаємопов'язаними та повною мірою забезпечують досягнення визначеної мети дослідження. У дисертаційній роботі наведено результати апробації основних наукових положень на науково-практичних конференціях, а також підтверджено впровадження запропонованих методичних розробок у діяльність промислових підприємств і в освітній процес закладу вищої освіти.

4. Наукова новизна результатів і достовірність наукових положень дисертаційної роботи.

Дисертантом на основі детального вивчення літературних джерел:

удосконалено:

– концептуальний підхід до планування та техніко-економічного обґрунтування ефективності використання матеріальних ресурсів підприємства, який, на відміну від існуючих підходів, передбачає інтеграцію планових, аналітичних і прогнозних процедур у єдиний безперервний управлінський цикл, що охоплює етапи аналізу ресурсомісткості продукції, оцінювання техніко-технологічного рівня виробництва, формування планових нормативів та прогнозування ефективності використання ресурсів із урахуванням впливу внутрішніх і зовнішніх факторів, що забезпечує підвищення обґрунтованості та

адаптивності управлінських рішень;

- теоретико-методичні засади управління матеріальними ресурсами шляхом уточнення їх економічної сутності як системної сукупності предметів праці (сировина, матеріали, паливно-енергетичні ресурси, комплектуючі вироби, напівфабрикати та виробничі відходи), що дозволяє розширити розуміння ресурсної бази підприємства та забезпечує комплексний підхід до формування політики ресурсозбереження в системі управління виробничою діяльністю;

- методичні підходи до планування використання матеріальних ресурсів підприємства шляхом поєднання нормативного, розрахунково-аналітичного та факторного підходів, що, на відміну від традиційних методик, дає можливість враховувати вплив технічного стану обладнання, рівня технологічних інновацій та організаційних умов виробництва на формування планових показників ресурсоспоживання;

- методичний інструментарій техніко-економічного обґрунтування ефективності використання матеріальних ресурсів шляхом розширення системи аналітичних показників, яка включає базові, проміжні та узагальнюючі індикатори (матеріаломісткість, матеріаловіддача, коефіцієнти втрат, рівень ресурсних відхилень), що забезпечує багаторівневу діагностику ефективності використання матеріальних ресурсів та підвищує точність управлінських розрахунків;

- підходи до оцінювання ефективності використання матеріальних ресурсів шляхом удосконалення факторного аналізу на основі комбінованого підходу, який дозволяє не лише кількісно визначати вплив окремих факторів на зміну ресурсоспоживання, а й виявляти їх взаємодію, структурні зрушення та динамічні закономірності формування матеріальних витрат у виробничому процесі;

набули подальшого розвитку:

- наукові підходи до оцінювання ефективності використання матеріальних ресурсів шляхом урахування втрат, резервів та потенціалу їх оптимізації, що дозволяє визначати не лише фактичний рівень ресурсної ефективності, а й обґрунтовувати напрями її підвищення на основі виявлених внутрішніх резервів

підприємства;

- методичні положення аналізу ресурсомісткості продукції шляхом запровадження системи проміжних аналітичних індикаторів та деталізації етапів формування матеріальних витрат у виробничому процесі, що забезпечує більш глибоке розкриття причинно-наслідкових зв'язків у структурі ресурсоспоживання;

- підходи до прогнозування ефективності використання матеріальних ресурсів на основі економіко-математичного моделювання та аналізу динамічних рядів із урахуванням впливу ключових виробничих факторів, що дозволяє підвищити точність і надійність прогнозних оцінок у системі планування діяльності підприємства;

- організаційно-економічні засади управління матеріальними ресурсами шляхом формування інтегрованого механізму управління ефективністю їх використання, який поєднує планові, аналітичні, коригувальні та контрольні функції в єдину систему управлінського впливу, орієнтовану на підвищення ресурсної результативності підприємства.

5. Значущість результатів дослідження для науки й практики та можливі шляхи їх використання.

Значущість одержаних результатів для науки визначається розвитком теоретико-методичних засад планування та техніко-економічного обґрунтування ефективності використання матеріальних ресурсів промислових підприємств. Наукові здобутки автора створюють підґрунтя для подальших досліджень проблем управління матеріальними ресурсами та вдосконалення методичного забезпечення процесів їх планування й ефективного використання.

6. Практичне значення одержаних результатів

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що наукові висновки та теоретичні положення дисертаційної роботи фактично доведені до

рівня конкретних пропозицій і практичних рекомендацій для вдосконалення процесів планування, техніко-економічного обґрунтування та оцінювання ефективності використання матеріальних ресурсів промислових підприємств. Зокрема, результати дослідження були використані в практичній діяльності АТ «Подільський цемент» (довідка № 103-25/22 від 15.07.2025 р.); ПрАТ «Івано-Франківськцемент» (довідка № 163-15/14 від 11.05.2025 р.).

Основні положення та результати дисертаційного дослідження впроваджені у навчальний процес Західноукраїнського національного університету при поглибленні змістового наповнення програми дисципліни «Операційний менеджмент», розширення практичної складової навчання та формування у здобувачів освіти сучасних підходів до управління матеріальними ресурсами в умовах виробничої діяльності (довідка № 126-26/1197 від 18.05.2026 р.).

7. Повнота викладу результатів дослідження в опублікованих працях.

Теоретико-прикладні положення, висновки та рекомендації, сформульовані у дисертаційній роботі Флиса Володимира Романовича, отримали належне висвітлення в опублікованих працях автора. Результати дослідження оприлюднено у 10 наукових публікаціях, серед яких 5 статей у наукових фахових виданнях категорії «Б» та 5 тез доповідей на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях.

Зміст публікацій узгоджується з тематикою дисертації та відображає основні результати наукового пошуку автора. У них послідовно висвітлено теоретичні положення дослідження, результати аналізу ефективності використання матеріальних ресурсів підприємств цементної промисловості, а також авторські методичні розробки щодо планування, техніко-економічного обґрунтування й оцінювання ефективності використання матеріальних ресурсів.

Опубліковані праці забезпечують достатній рівень апробації результатів дослідження, розкривають їх наукову новизну та практичну спрямованість, а їх зміст дає підстави стверджувати, що основні положення дисертації належним

чином представлені у фаховому науковому середовищі.

8. Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності

Аналіз дисертаційної роботи Флиса Володимира Романовича та його наукових публікацій дає підстави стверджувати, що під час виконання дослідження автором дотримано принципів академічної доброчесності. Ознак академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації чи інших порушень, визначених законодавством України у сфері освіти і науки, не виявлено.

У дисертації належним чином оформлено посилання на використані джерела, а всі запозичені наукові положення, статистичні матеріали, ідеї, концепції та результати досліджень інших авторів супроводжуються відповідними бібліографічними посиланнями.

Дисертаційна робота відповідає вимогам академічної етики, законодавства України про авторське право і суміжні права, а також засвідчує самостійність виконання дослідження й достовірність представлених автором наукових результатів.

9. Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертаційної роботи і її окремих положень

Позитивно оцінюючи дисертаційну роботу Флиса Віктора Романовича, її теоретичну обґрунтованість, практичну спрямованість та отримані наукові результати, доцільно висловити окремі зауваження та дискусійні положення.

1. В п.1.1 автором здійснено ґрунтовний аналіз наукових підходів до визначення економічної сутності матеріальних ресурсів та запропоновано розширення їх класифікаційних ознак. Разом із тим дискусійним залишається питання практичного використання запропонованої класифікації у процесі планування потреби в матеріальних ресурсах та оцінювання ефективності їх використання. Додаткове обґрунтування взаємозв'язку між окремими класифікаційними ознаками, системою показників ресурсоефективності та

прийняттям управлінських рішень дозволило б посилити прикладне значення запропонованого підходу.

2. В п.2.3 автором удосконалено підходи до оцінювання ефективності використання матеріальних ресурсів шляхом застосування методу пайової динаміки. Водночас дискусійним видається питання визначення сфери практичного застосування запропонованого методу порівняно з іншими сучасними підходами факторного аналізу. Проведення порівняльної апробації з індексними, регресійними чи економетричними моделями дозволило б переконливіше обґрунтувати переваги та обмеження використання запропонованого методичного підходу у процесі оцінювання ефективності використання матеріальних ресурсів.

3. В п.3.1 автором запропоновано практичні підходи до планування матеріальних ресурсів, нормування виробничих запасів та підвищення ефективності їх використання. Водночас сучасна практика управління матеріальними ресурсами дедалі більше ґрунтується на концепції інтегрованого управління ланцюгами постачання (Supply Chain Management, SCM), яка передбачає координацію матеріальних потоків між постачальниками, виробниками та споживачами. Доцільним видається розширення запропонованого інтегрованого механізму управління матеріальними ресурсами шляхом більш повного врахування принципів SCM, що забезпечують координацію матеріальних потоків між усіма учасниками ланцюга постачання.

4. У п.3.2 автором запропоновано методичний підхід до оцінювання забезпеченості підприємств матеріальними ресурсами та ефективності їх використання, який охоплює значну кількість аналітичних показників. Разом із тим більшої уваги, на наш погляд, потребує питання формування інтегрованої системи ключових показників ефективності (KPI), яка могла б використовуватися керівниками підприємств для оперативного моніторингу результативності управління матеріальними ресурсами та оцінювання досягнення стратегічних цілей ресурсозбереження.

5. Дослідження виконано на матеріалах підприємств цементної промисловості, що є цілком виправданим з огляду на високий рівень

матеріаломісткості виробництва у цій галузі. Водночас окремої уваги потребує питання адаптації запропонованих методичних підходів до підприємств інших галузей промисловості, які характеризуються відмінною структурою матеріальних витрат, технологічними особливостями виробництва та організацією ресурсних процесів. У роботі лише частково розкрито можливості їх використання на підприємствах інших секторів економіки. Більш ґрунтовне висвітлення механізмів адаптації запропонованих інструментів до особливостей різних галузей дозволило б суттєво розширити сферу практичного застосування отриманих результатів.

Загалом, висловлені зауваження не впливають на цінність дослідження, яке виконане на достатньо високому науковому рівні. Дисертація виконана українською мовою, оформлена у повній відповідності з нормами і правилами, є завершеною науково-дослідною роботою. Відзначені вище дискусійні моменти, недоліки і неточності не знижують наукову новизну та достовірність отриманих результатів автора і не впливають на загальну оцінку роботи, яка оцінена нами позитивно.

10. Загальна оцінка роботи, її відповідність встановленим вимогам.

Дисертаційна робота Флиса Віктора Романовича «Планування та техніко-економічне обґрунтування ефективності використання матеріальних ресурсів» є самостійним завершеним науковим дослідженням, яке містить нові положення та науково обґрунтовані результати, що розв'язують важливе науково-практичне завдання.

Проведене дослідження забезпечило досягнення поставленої мети та завдань, а апробація та використання результатів дослідження підтвердили їх достовірність та обґрунтованість.

Таким чином, з огляду на актуальність теми дисертації, її наукову новизну, практичне значення результатів та повноту їх викладу у наукових працях, а також відсутність порушень академічної доброчесності, вважаю, що дисертаційна робота відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від

12.01.2017 року «Про затвердження вимог до оформлення дисертацій», Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (постанова Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 року № 44), а її автор – Флис Віктор Романович – заслуговує на присудження наукового ступеня доктор філософії з галузі знань 07 «Управління та адміністрування» за спеціальністю 073 «Менеджмент».

Рецензент:

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри менеджменту,

публічного управління та

персоналу Західноукраїнського

національного університету

Жанна КРИСЬКО